KLIEM U GĦIDUT IT-TFAL

(*Studju Folkloristiku ta'* Ġ. CASSAR PULLICINO)

(Jorbot ma' "Leħen il-Malti" Għadd 185-187)

QAJŻU : Qażquż; maħmuġ. Vassalli (p. 399) ifisser dil-kelma bħala *vox qua vocatur porcus* u De Soldanis (p. 280) "*si dice da' porcari alli soli porci e vale 'Va via'*". L-ebda wieħed minn dawn it-tnejn ma jgħid li hi kelma tat-tfal, imma Caruana (p. 394) isemmi li hi "*d'uso piuttosto fanciullesco*". Falzon (Ed. 1845, p. 200) jagħti sew *qajż* "a word used to call hogs" u *qajżu* "a small pig, a boyish word". Flok *qajżu* ġie li tisma' *qiżżu*. Sal-lum għadna nisimgħu l-ommijiet igħidu lil uliedhom "X'int qajżu!" i.e. x'inti maħmuġ!

QEQQE' : Daqqa, xebgħa. Lit-tfal meta joqogħdu mqarbin igħidulhom "Ha ntiha qeqqè" i.e. Ha nsawwatha.

SARANGU : L-Iswed, il-Babaw. Igħidu "Ara jiġi Sarangu għalik!"

SINNUNA : Diminutiv ta' *sinna*, u tfisser *sinna żgħira*. Diġà fissirna kif il-vokali twila *u* hija karatteristika ta' forma ta' diminutiv fil-Malti li tagħha għad għandna xi fdal biss. Wara li taqsam is-snien, tisma' min igħid lit-tarbija "Ha nara s-sinnuni."

SULU SULU : L-istess ħaġa bħal *ħajdu ħajdu* (q.v.) Biss *ħajdu* (dim. ta' *waħdu*) hija bil-Malti, waqt li *sulu* hija kelma romanza mill-Isqalli.

TA (*tà*) jew *TATA* (*tâta*) : Missier. Tingħad b'żegħil lit-tfal. Tinsab fil-vers "Ġej it-tâta ġej", li ġibna taħt il-kelma *bannozzi* (q.v.). Ta' min isemmi li De Soldanis (p. 472) jikteb hekk fuq din il-kelma : "*Il vocabolario della Crusca spiega questa voce secondo l'uso d'Italia in Fratello e Sorella.*"

TATA' (*tatà*) : Saħħa! Waħda mill-ewwel kelmiet li titgħallem it-tarbija. Tisma' "Agħmillu tatà".

TAJ : Bonelli jgħid li dil-kelma "*dicesi quando uno per ischerzo davanti il bambino, copertasi la faccia colla mano, si scopre improvvisamente*". Kelma li għadha tingħad ħafna mit-tfal, aktarx flimkien mal-kelma *tula* (q.v.) Caruana u Falzon ma jagħtuhiex fid-dizzjunarji tagħhom. De Sol-

danis (p. 466) jikteb hekk fuq dil-kelma: "*Si proferisce da ragazzini fingendo di nascondersi dietro qualche muretto; uno di questi poscia dice al compagno o compagni 'Taj'. Potrebb'essere che la voce sia rimasta presso questi da un antico giuoco amoroso tutto a questo simile che anticamente faceva Thais, famosa meretrice Alessandrina, la quale usava così poco a poco farsi vedere, credendo in questa forma allettare la gioventù Ateniese all'impudico amore*". Ta' min isemmi li hawnhekk De Soldanis ma jagħtix il-kelma *taj* waħedha, imma mtennija *taj taj*, u Vassalli wkoll (p. 91) taħt *tej tej* ifissirha "*Ludus in quo pueri lusitantes se abdunt, ut alii difficile invenire possint.*"

TETU : Kelb. Ġie li titqassar u ssir *tè* biss. De Soldanis. (p. 481) jagħti *tete* li hi "*voce dei bambini chiamata pe' cani mostrando loro cosa comestibile.*"

TULA : Kelma li fis-sens tagħha taqbel ma' *taj* u tfisser mistoħbija. Hija wkoll isem ta' logħba fost it-tfal, logħba li f'Ħal Tarxien tissejjaħ *Tulè*, f'Ħal Luqa *Twila-là* u f'ħafna bnadi oħra ta' Malta u Għawdex *Noli*. Taħt *tula tula* De Soldanis (p. 495) jikteb: "*specie di giuoco che i bambini vi fanno; uno nascosto dall'altro appena si faccia vedere per essere più ricercato*". Bonelli (*Arch. Glott. It.* p. 50) jagħti *tula taj* : *giuoco fanciullesco consistente nel coprire scoprirsi successivamente la faccia, oppure nel celarsi e ricomparire*". Ismijiet ta' logħbiet oħra tat-tfal fejn tidħol il-kelma *tula* huma *Tula Bott*, *Tula Hadid*. F'din it-taqbila ħafifa li jiena ġbart minn Birkirkara niltaqgħu sew mal-kelma *taj* kemm mal-kelma *tula* :

"Tula w itri tula,
Żewġ nagħġiet jagħmlu għabura;
Taj w itri taj
Mara xiħa tmut malaj'."

TUTTU (*tuttuwa*) : Żiemel. Ġie li jqiegħdu lit-tfal fuq irkubbtejhom u jqammsuhom biex bħal kieku qegħdin fuq iż-żiemel u jgħidulhom.

"Ħarra, ħarra
San Girgor!
Bit-tuttuwa ta' Sidor
Ħarra ħej! Ħarra ħej!"

Fi Sqallija lit-trabi jagħmlulhom l-istess; biss il-kliem ma jaqbilx ma' tagħna. Imma xi tixbih fil-bogħod insibu bejn l-ewwel żewġ versi tat-taqbila tagħna u l-ewwel tnejn ta' din minn Napli:

"Arri, arri, cavalluccio
Ce ne iammo a Marcugliano".

u f'din l-oħra li jagħtina l-Pitrè ma' oħrajn fil-*Giuochi Fanciulleschi Siciliani* (Torino-Palermo, 1883, pp. 51-43)

"Arri, arri, cavallino,
Piglia la soma e va al mulino..."

Fit-taqbila tagħna, li nsibuha mogħtija minn Bonelli, tolqotna l-kelma *tuttuwa*. De Soldanis (p. 495) jagħti biss *tuttuwa* u jfissirha hekk: "*animale come cavallo, asino et altro simile da potersi cavalcare.*"

TETTA : L-istess bħal *intetti* (q.v.) Falzon (p. 426) ifissirha: "to strike—a childish term", u Caruana (p. 478) "*verbo vezzeggiativo, adoperasi parlando coi fanciulli; percuotere, bastonare*".

TIKITIKKI : Arloġġ. Dil-kelma smajtha Tas-Sliema u tidher imsawwra biex turi t-tektik ta' l-arloġġ.

TITI : Gażaża. Ma ssibhiex fid-dizzjunarji qodma. Daħlet mill-Ingliż *teat* u billi fil-kliem li ġej mill-Ingliż lit-tfal aktarx iżidulhom *i* għall-ħewwa tal-leħen, din saret *titi* bħal *doggie* minn *dog* u *piggy* minn *pig*. B'hekk il-kelma ġiet iktar ħafifa għal-leħen għax hemm sillaba mtennija *ti-ti*.

TUTU (*tútu*) : Bonelli jfisser dil-kelma "ħut".

TUMBA : Sewwa sew *tumba* jew *tomba* tfisser tagħti bil-qrun u aktarx li l-verb *jittomba* jingħad għan-nagħaġ meta jaħbtu għal xulxin bir-ras. Lit-trabi ngħidulhom "agħmel tumba" biex inħajruhom iħabbtu ħafif ħafif rashom ma' tagħna.

VAVA(*U*) : Tifla jew tifel. Ara l-qawl li ġibna taħt *mamma*. De Soldanis (p. 478) jikteb hekk: "*questo nome si pronuncia da bambini; quando trattano con altri bambini vicendevolmente si chiamano 'vava'. Anche le madri per dir loro che vi sia un ragazzo lo chiamano 'vavu'.*" Vassalli (p. 663) jagħti t-tifsira "*pupa, pupus*; it. *bambola, bambolo*". Ara wkoll x'għedna taħt *babu*.

(*Fadal*)